

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Jan. 1874, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Riksdagen, angående tillstånd för Norbergs jernvägs nya aktiebolag att bibehålla lemnade försträckningar af allmänna medel m. m., Gifven Stockholms Slott den 16 Januari 1874.

Enligt nådigt bref den 21 December 1850 förklarade Kongl. Maj:t, att, derest Norbergs jernvägsbolag, som bildats i ändamål att anlägga en jernväg för transport medelst hästkraft mellan Kärrgrufvan inom Norbergs odalgrufvefält och sjön Åmänningens strand vid Engelsbergs bruk, förbunde sig att, i enlighet med då fastställd plan, påbörja arbetet under år 1851 och fullborda detsamma före slutet af Oktober 1852, bolaget, sedan vederbörligen styrkt blifvit, att minst 50 procent af det tecknade aktiekapitalet inbetalts af bolagsmännen, skulle såsom understöd för utförandet af detta jernvägsarbete ega att, under vissa vilkor, utbekomma från Handels- och sjöfartsfonden ett lån af 100,000 Riksdaler Banko, att utgå med ena hälften den 1 Maj 1851 och med andra hälften samma dag år 1852, samt räntefritt innehafvas intill den 31 December 1857, hvarefter lånet borde under de påföljande tio åren återbetalas med en tiondedel årligen och 4 procent ränta vid hvarje förfallotid erläggas å det då obetalda kapitalbeloppet.

Ifrågavarande jernvägsanläggning påbörjades sedermera af bolaget, som också utbecom det beviljade lånebidraget, men arbetet måste, till följd af felaktiga kostnadsberäkningar och försummade inbetalningar för en stor del af de tecknade aktierna, afbrytas, hvarefter bolaget inkom till Kongl. Maj:t med underdånig ansökan, att den påbörjade jernvägen måtte under vissa vilkor öfvertagas af staten och på dess bekostnad fullbordas, eller ock att, derest sådant icke i nåder bifölles, Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra framställning om beviljande af ett anslag utaf 75,000 R:dr att, för jernvägens fullbordande, disponeras af det bolag, som för så-

dant ändamål kunde ånyo bildas och förbunde sig att densamma fullborda i enlighet med ett af dåvarande Löjtnanten C. Adelsköld därför upprättadt nytt kostnadsförslag.

Med anledning af denna ansökan fann Kongl. Maj:t, som ansåg sig sakna skäl att i afseende å jernvägens ifrågasatta inlösande af staten vidtaga någon åtgärd, godt att, i skrifvelse af den 15 Augusti 1854, till Rikets Ständer öfverlemnade frågan om det sökta statsunderstödet beviljande. Till svar härå meddelade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 25 påföljande Oktober, att Rikets Ständer, som af anförda skäl icke beviljat den för Norbergs jernvägs fulländande begärda anslagssumma, deremot velat för samma företag anvisa ett ytterligare låneunderstöd, i hvilket afseende, och då, till förekommande af möjliga förvecklingar, det blefve nödvändigt, att det nya bolag, som borde bildas för merberörda jernvägs fullbordande, jemväl öfvertog skyldigheten att betala det till sagda ändamål förut lemnade lån från Handels- och sjöfartsfonden, Rikets Ständer, som ansett att Riksgälds-kontoret, mot öfverlåtelse af Handels- och sjöfartsfondens fordran för det derifrån utbekomna lånet, borde fullgöra de för detsamma, enligt afgifna skuldförbindelser stadgade inbetalningar, äfvensom att de af Kongl. Maj:t föreslagna yttersta terminer för bildandet af det nya bolaget och jernvägsanläggningens fullbordande borde förlängas, för bolagets bildande till den 1 April 1855 och för arbetets fulländande till den 1 Juli 1856, funnit skäligt att för fortsättning och fullbordande af ofvanomförmälda jernväg bevilja och till utgående från Riksgälds-kontoret anvisa ett låneunderstöd af 100,000 R:dr B:ko under åtskilliga vilkor och förbehåll, hvaribland i punkten 2:o att jernvägen med dess tillhörigheter komme att utgöra säkerhet för begge lånen, hvadan aktieegarnes personela ansvarighet skulle upphöra för det från Riksgälds-kontoret utbekomna lånet så snart jernvägen blifvit färdig, afsynad och godkänd, och för det andra lånet tio år derefter; i punkten 4:o att, innan någon del af det för jernvägens fullbordande beviljade ytterligare låneunderstöd finge lyftas, det nya bolaget borde hafva styrkt sin eganderätt till den redan anlagda delen af jernvägen m. m., samt genom sin direktion hafva till Riksgälds-kontoret aflemnadt eller der företett, utom annat, sådan å bolagets vägnar utfärdad skuldförbindelse för denna lånesumma jemte derå upplöpande ränta, som af Fullmäktige derstädes kunde godkännas och antagas, äfvensom särskild, likaledes å bolagets vägnar uthändigad samt af Fullmäktige godkänd och antagen, ny skuldförbindelse för det till oftanämnda jernvägsanläggning förut erhållna lån af allmänna medel, jemte en af Fullmäktige godkänd borgen för de å detta lån föreskrifna ränte- och kapitalinbetalningars behöriga fullgörande under en tid af tio år efter det jernvägen blifvit fullbordad, samt förbindelse, att bolaget skulle under all framtid och utan något ytterligare bidrag af allmänna medel vidmakthålla hela jernvägen med allt hvad dertill hörde i sådant skick, att den kunde för allmän trafik begagnas; i punkten 6:o att å det utaf Rikets Ständer anvisade lån, hvilket finge utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas under den för arbetets

utförande afsedda tid, sedermera skulle inom slutet af hvarje år inbetalas tre procent, hvaraf två procent utgjorde ränta å hvad af lånet dessförinnan icke godtgjorts och återstoden kapitalafbetalning; i punkten 7:o att det från Handels- och sjöfartsfonden utbetalda lån å 100,000 R:dr B:ko skulle återbetalas medelst erläggande från och med 1859 års början till Riksgälds-kontoret af fem procent utaf lånets ursprungliga belopp, hvarvid fyra procent årlig ränta godtgjordes för det före hvarje liqid återstående kapitalbelopp och det öfriga utgjorde afbetalning å kapitalet; samt i punkten 8:o att, till Riksgälds-kontorets säkerhet för ofvanberörda två låns återbetalande på föreskrifvet sätt, bolaget vore skyldigt att, sedan jernvägen blifvit färdig, låta inteckna densamma med hvad dertill hörde af sådan beskaffenhet att laga inteckning deri kunde meddelas; med åliggande derjemte för bolaget att beträffande inbetalningarne å samma lån medgifva särskild införsel för Riksgälds-kontorets räkning uti jernvägens inkomster, derest sådan införsel af detta verks Styrelse äskades, men att icke bevilja någon annan inteckning i jernvägen eller införsel i dess afkastning.

Uppå ansökan af Direktionen för Norbergs jernvägs nya aktiebolag, hvilket bildats för att, mot åtnjutande af det af Rikets Ständer sålunda beviljade lån, fortsätta och fullborda den af det äldre bolaget påbörjade anläggningen af förutnämnda jernväg, behagade Kongl. Maj:t, som under den 21 November 1854 godkänt de af Rikets Ständer för liquiderande af det från Handels- och sjöfarts-fonden utlemnade lån och i öfrigt vid deras i skrifvelsen af den 25 Oktober samma år anmälda beslut fastade vilkor, den 13 Juni 1855 gilla och till efterrättelse vid utförandet fastställa en i viss mån ändrad plan för jernvägsanläggningen.

Sedan jernvägen mot slutet af år 1856 blifvit afsynad och godkänd, samt således efter år 1866 någon aktieegarnes personliga ansvarighet för det ena eller andra lånet icke vidare egde rum, hvilken ansvarighet under tiden ansetts utgöra hinder för bolaget att söka nådig fastställelse å bolags-reglor, grundade på Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848, inlemnades till Kongl. Maj:t mot slutet af år 1870, enligt bolagets beslut, en underdånig ansökan af Kommerserådet m. m. U. F. af Ström och Kaptenen m. m. G. Nerman om fastställelse af ett bilagdt förslag till nya reglor för bolaget, dervid upplystes att, jemlikt hvad en åtföljande berättelse angående verkställd revision af bolagets räkenskaper och förvaltning för år 1869 jemväl utvisade, värdet af jernvägen, färdigbygd och med inventarier, vid sistberörda års slut uppgått till 659,124 R:dr R:mt. hvaraf 300,000 R:dr utgjorde statsbidrag och 359,124 R:dr aktieegarnes tillskott, äfvensom att en då till 28,000 R:dr uppgående reservfond blifvit afsatt; Och blef, till följd af denna ansökning, bolagsordning för Norbergs jernvägs nya aktiebolag under den 9 Juni 1871 af Kongl. Maj:t i nåder fastställd.

I betraktande af de förändrade förhållanden, som i afseende å Norbergs från början för hästkraft afsedda, men sedermera till lokomotivbana med 4 fots spårvidd förändrade jernväg inträdt derigenom, att densammas ändpunkter, Kärrgrufvan och

Engelsberg, komme att beröras hvar af sin särskilda jernväg, nemligen Krylbo—Norbergs och Stockholms—Westerås—Bergslagens, hvilka båda anlades med samma spårvidd som statens jernvägar, eller 4,83 fot, och då den betydligt ökade trafiken, hvars fordringar Norbergsbanan med jemförelsevis svag öfverbyggnad samt svåra lutnings- och krökningsförhållanden icke i sitt nuvarande skick förmådde tillgodose, gjorde banans ombyggande på ett mera tidsenligt sätt till en nödvändighet, har Norbergs jernvägs nya aktiebolag, efter det bolagets Styrelse låtit genom Ingeniören J. Danielsson upprätta alternativa kostnadsförslag och betänkanden jemte plan- och profil-ritningar för ombyggnad och i vissa delar förändradt läge af bolagets jernväg, dels å ordinarie bolagsstämma den 28 Maj 1873 och dels å extra bolagsstämma den 1 Augusti samma år enhälligt beslutit, bland annat: att bolagets jernväg skulle omläggas med 4,83 fots spårvidd, hufvudsakligen i enlighet med det af Ingeniören Danielsson härför föreslagna och å de af honom uppgjorda plan- och profilritningar med N:o 1 utmärkta alternativ; — att åt Styrelsen eller delegerad af Styrelsen och tre andra dertill utsedde aktieegare såsom förtroendemän uppdroges dels att, utan bolagets vidare hörande, å dess vägnar hos Kongl. Maj:t söka koncession till omläggning af banan och fastställelse af planen derför äfvensom rättighet att genom expropriation vinna för omläggningen nödig mark, dels ock att för anskaffande af erforderliga medel upptaga amorteringslån till belopp af 700,000 R:dr; — samt att Styrelsen skulle hos Fullmäktige i Riksgälds-kontoret söka medgifvande att nuvarande lån öfverflyttades mot pant i den omlagda jernvägen, äfvensom att annan inteckning i jernvägen med förmansrätt efter Riksgälds-kontorets finge beviljas.

Med anmälan om dessa bolagets beslut, hafva uti en till Kongl. Maj:t den 30 sistlidne September ingifven skrivelse Styrelsen för bolaget jemte förbemälda tre förtroendemän i underdånighet anhållit, *dels* att Norbergs jernväg finge, i enlighet med ofvan återopade alternativ N:o 1, ombyggas med 4,83 fots spårvidd, och att Kongl. Maj:t täcktes den för sådant ändamål upprättade plan i nåder fastställa; *dels* att bolaget måtte varda berättigadt att vid jernvägens utförande göra afvikelser i afseende å banans läge inom 1,000 fot från den föreslagna sträckningen och att i planens detaljer i öfrigt vidtaga sådana mindre förändringar, som kunde finnas nödiga eller ändamålsenliga; *dels* att bolaget måtte berättigas att enligt Kongl. förordningen den 14 April 1866 till sig lösa den enskilda personer, menigheter eller inrättningar tillhöriga mark, som för jernvägens anläggning i enlighet med planen erfordrades; *dels ock* att jernvägen med tillhörande telegrafinrättning måtte tillförsäkras lika skydd, som jemlikt 19:de Kap. 11, 12 och 13 §§ strafflagen tillkomme dylika af staten utförda anläggningar.

Efter det Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader häröfver den 8 Oktober sistlidna år afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, hafva, till följd af nådig remiss, Fullmäktige i Riksgälds-kontoret under den 23 i samma månad sig yttrat och dervid anfört: att ofvanomförmälda till Norbergs jernvägs anläggning, fortsättning och

fullbordande beviljade två särskilda lån å 100,000 R:dr B:ko hvarterda, hvilkas kapitalåterstod nu utgjorde tillhopa 242,277 R:dr 3 öre R:mt, blifvit jemte utfäst ränta förskrifna i två särskilda af bolaget den 21 Maj 1855 till Riksgälds-kontoret eller ordres utgifna skuldförbindelser, för hvilkas innehåll inteckning blifvit den 8 Mars 1859 af Gamla Norbergs bergslags häradsrätt beviljad och den 8 Oktober 1868 förnyad i »Norbergs jernväg med tillhörigheter»; att bolaget i förbindelse likaledes af den 21 Maj 1855 åtagit sig att under all framtid vidmakthålla hela jernvägen med hvad dertill hörde i sådant skick, att den kunde för allmän trafik begagnas; samt att, då således den jernväg, hvars ombyggnad nu blifvit ifrågasatt, utgjorde säkerhet för ännu till största delen oguldna statslån, och det torde kunna ifrågasättas, huruvida förberörda år 1859 i »Norbergs jernväg med tillhörigheter» beviljade inteckning medförde laglig säkerhet jemväl i den nu föreslagna ombygda jernvägen, helst, enligt hvad Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader i sitt underdåniga utlåtande erinrat, icke få skiljaktigheter förefunnas mellan den föreslagna och den redan befintliga jernvägens läge i plan, Fullmäktige ansåge sig böra fästa uppmärksamheten på detta förhållande, förvissade att, derest Kongl. Maj:t skulle finna skäl i nåder bevilja det sökta tillståndet till jernvägens ombyggande, sådant icke komme att ske utan bestämmande af sådana vilkor och förbehåll, att den för statslånen lemnade säkerhet bevarades oförminskad.

Uti en den 4 nästlidne December ingifven underdånig skrift hafva bolagets styrelseledamöter och förtroendemän, hvilka erhållit del af Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret nyssberörda yttrande i ämnet, anført, att genom den utredning frågan, huruvida inteckning i enskild jernvägsanläggning lagligen kunde meddelas, vunnit vid 1869 och 1871 års riksdagar, der densamma utgjort föremål för öfverläggning, kunde anses afgjort att, om sådan inteckning genom någon domares missuppfattning af inteckningslagarne blifvit meddelad, densamma dock icke kunde, i händelse af konkurs, medföra någon förmånsrätt till betalning ur panten; att således ingen synnerlig skada för Riksgälds-kontoret syntes skola uppstå, i fall den för de till anläggning och fullbordande af Norbergs jernväg lemnade lån meddelade inteckning i samma jernväg finge förfalla; men att, om ändock en sådan inteckning, vare sig att den beviljats i öfverensstämmelse eller i strid med gällande lag, skulle innefatta någon säkerhet eller medföra någon förmånsrätt, denna säkerhet måste oförminskad kvarstå, äfven om de gamla, vid inteckningens meddelande befintliga, numera utslitna jernvägsskenorna utbyttes mot nya eller förflyttades från den nuvarande bansträckningen till ett annat, för vissa delar af banan, lagligen utaf bolaget förvärfvadt jordområde, hvadan Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret framställning icke borde lägga hinder i vägen för nådigt bifall i sakens närvarande skick till den underdåniga ansökningen om rättighet för bolaget att på föreslaget sätt ombygga jernvägen; hemställande emellertid sökandena i underdånighet, då den i jernvägen meddelade inteckning icke syntes medföra någon egentlig säkerhet för Riksgälds-kontoret, om icke Kongl. Maj:t skulle

täckas uti nådig proposition föreslå Riksdagen att, i betraktande af det förhöjda värde jernvägen genom ombyggnaden skulle erhålla, samt den betydligt ökade trafik och deraf uppkommande behållning, som för framtiden vore att förvänta af denna jernbana, sedan den kommit i direkt beröring med Krylbo-Norbergs samt Stockholms-Westerås-Bergslagens jernvägar, medgifva, att den till Riksgälds-kontorets säkerhet för oftanämnda 2 lån meddelade inteckning i Norbergs jernväg finge dödas, mot det att Norbergs jernvägs nya aktiebolag på allmän bolagsstämma förklarade, lika med öfriga enskilda jernvägsbolag, hvilka erhållit statslån, att Norbergs jernväg med den sträckning den nu egde eller framdeles med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd kunde komma att erhålla, äfvensom alla dertill hörande byggnader och materiel, skulle i främsta rummet utgöra underpant för de försträckningar, bolaget af staten erhållit enligt ofvanberörda två till Riksgälds-kontoret år 1855 utfärdade skuldförbindelser, samt att, om bolaget ytterligare upptog lån, jernvägen och dess tillhörigheter icke finge användas till gäldande af sådant lån eller derå förskrifven ränta, förrän Statens ifrågavarande fordran blifvit till fullo betaldt.

På grund af hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t ansett sig icke böra till pröfning företaga ifrågavarande ansökning om tillstånd att omlägga Norbergs jernväg, förr än Kongl. Maj:t inhemtat Riksdagens yttrande i ämnet. Härvid vill Kongl. Maj:t till en början erinra, att Riksdagen enligt underdånig skrifvelse den 17 Maj 1871 till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar beviljat och ställt till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag af tio millioner R:dr. å hvilket anslag Kongl. Maj:t egde anvisa understödsbelopp att utgå under vissa i berörda skrifvelse upptagna vilkor; att, enligt ett af dessa vilkor, jernvägsanläggning, till hvilken låneunderstöd beviljades, skulle med alla dertill hörande byggnader och materiel utgöra underpant för den af staten lemnade försträckning, utan att dervid gjorts förbehåll om denna panträtts bekräftande medelst inteckning; samt att, sedan Kongl. Maj:t genom särskilda nådiga bref å berörda anslag anvisat försträckningar till åtskilliga enskilda jernvägsanläggningar, transsumt af dessa bref, upptagande nämnda vilkor, blifvit i Svensk författningssamling införda.

Hvad värde nu än må tillerkännas den inteckning, som Gamla Norbergs bergslags häradsrätt till säkerhet för statens ifrågavarande fordran fastställt uti »Norbergs jernväg med tillhörigheter», torde det dock vara obestridligt, att, derest samma jernväg blefve enligt derom väckta förslaget omlagd med 4,83 fots spårvidd och dymedelst komme i omedelbar beröring med Krylbo-Norbergs och Stockholms-Westerås-Bergslagens jernvägar, den sålunda omlagda jernvägen med dertill hörande byggnader och materiel skulle såsom underpant för nämnda fordran innefatta större

säkerhet än den, staten nu eger, äfven om panträtten icke blefve genom inteckning bekräftad.

Kongl. Maj:t vill alltså härmed föreslå Riksdagen att:

dels medgifva att, derest Norbergs jernväg omlägges med 4,83 fots spårvidd, i enlighet med derom af Norbergs jernvägs nya aktiebolag antaget förslag, bolaget ändock må fortfarande på förut stadgade betalningsvilkor bibehålla de för jernvägsanläggningen beviljade försträckningar å återstående oguldna belopp, uppgående sammanräknade till 242,277 R:dr 3 öre, emot följande, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t och Riksdagen i likartade fall stadgat, af Kongl. Maj:t nu föreslagna vilkor:

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan för nya jernvägsanläggningen fastställas af Kongl. Maj:t;

2:o) att jernvägsanläggningen med alla dertill hörande byggnader och materiel skall utgöra underpant för ifrågavarande, af staten lemnade försträckningar;

3:o) att Kongl. Maj:t skall insätta en ledamot i bolagets styrelse och utse en revisor att deltaga uti granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arvode till sålunda utsedd styrelseledamot och revisor skall bekostas af bolaget;

4:o) att bolaget skall underkastas alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga, samt

5:o) att i öfrigt de vid beviljandet af ifrågavarande försträckningar meddelade bestämmelser skola fortfarande i tillämpliga delar lända till efter rättelse;

dels ock, såsom följd häraf tillåta, att statens panträtt i de delar af gamla jernvägen, som efter omläggningen icke komma att i nya jernbanan ingå, må upphöra, äfvensom att den uti nuvarande jernvägen med tillhörigheter fastställda inteckning får, sedan jernvägen blifvit efter omläggningen afsynad och godkänd, förfalla.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas vederbörande Utskott; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Axel Bergström.

Utdrag af Protokollet öfver Civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 16 Januari 1874.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Allercreutz*;
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*;
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer* och
Weidenhielm.

Härefter uppläste Departementschefen, Statsrådet *Bergström*, till justering ett, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t denna dag, enligt Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, förut beslutit, uppsatt förslag till nådig proposition till Riksdagen angående tillstånd för *Norbergs jernvägs nya aktiebolag* att bibehålla lemnade försträckningar af allmänna medel, m. m.

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla samma förslag samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas, så lydande som bilagan Litt. C till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
W. J. Modigh.